

PIRASA (*Allium ampeloprasum*)

Ana vatanı: Orta ve Doğu Akdeniz Bölgesi (Portekiz'den tüm Akdeniz ülkelerine kadar, Doğuda İran'a kadar olan alan)

Pırasanın yabani formları ana başa yakın ya da kısa stolonlar üzerinde küçük başlar oluştururlar.

Bitki özellikleri:

Pırasa, 2 yıllık bir bitkidir. Bitki, kın yapraklardan oluşan bir sap veya kın gövdeden oluşur. İkinci yıl çiçeklenip tohum verir.

Kök: Saçak şeklinde, birbirinden bağımsızdır. Çoğunluğu 15-20 cm derinliğe gider

Gövde:

Esas gövde: Basık bir tabla şeklindedir (0.5-1.0 cm kalınlığında, 1-2 cm genişliğinde)

Yalancı gövde: Yaprak kınlarından oluşur.

Boy: 10- 150 cm

10-20 cm: kısa boylu

20-40 cm: orta boylu

40-50 cm ve daha fazla: uzun boylu

Çap: 1.5-8.0 cm

- Yalancı gövdenin uzunluğu ne kadar fazla ise çeşit o kadar iyidir.
- Yalancı gövde uzunluğu az olan çeşitler kış soğuklarına daha dayanıklıdır.
- Yalancı gövdenin enine kesiti esas gövdeye yakın kısımlarda yuvarlak yaprak kınına yakın kısımlarda elips şeklindedir.

Yaprak:

- Yaprak oluşumu soğandaki gibidir.
- Yaprak kınından çıkan yapraklar serbest hale geçer.
- Yapraklar arasındaki açığı V şeklindedir ve çeşit ayrımında kullanılır.

Çiçek ve tohum:

- Pırasalarda soğandan farklı olarak tek bir çiçek sürgünü oluşur.
- Çiçek sürgünü boru şeklindedir. Bazı çeşitlerde orta kısımda hafif bir bombe vardır.
- Çiçekler soğan çiçeklerine benzer.
- Çiçekler beyaz, mor veya beyaz-mor renklidir.
- Her meyvede 1-5 arasında tohum bulunur.
- Bitki başına tohum verimi 20-30 g arasındadır.
- Çimlenme karanlıkta daha iyidir.

Ekonomik önemi

Üretim: (Türkiye): 312 000 t

Üretici iller: **Bursa** (54 000 t), **İçel, İzmir** (29 000 t), **Samsun** (26 000 t), **Balıkesir** (15 000 t), **Manisa** (13 000 t), **Aydın, Konya** (12 000 t), **Afyon** (9 000 t), **Muğla, Adana** (8 500 t)

İhracat: (1998): 8 500 t

Ekolojik istekleri

- Soğan yetiştirilen yerlerde pırasa yetiştirilebilir.
- Optimum gelişme sıcaklık sınırı 15-25°C'dir.
- Yüksek sıcaklıklar yaprak sayısını ve yalancı gövde kalınlığını azaltır.
- Düşük sıcaklıklara dayanıklıdır. 2-3°C'de gelişme devam eder.
- -10°C'ye dayanabilir. Ancak sıcaklığın aniden düşmesi durumunda -2°C'de zarar görür.

- Yetiştirme dönemi içindeki uzun günler yaprak gelişmesini uyarıcı etkide bulunur. Bu nedenle pırasalar uzun gün bitkisi olarak kabul edilir.
- Uzun günler çiçeklenmeyi de uyarır. Bitkinin çiçeklenmesinde düşük sıcaklıklar gerekli olmasa da, uzun günde düşük sıcaklığın pozitif etkisi ortaya çıkmaktadır.
- Pırasa hava neminin % 60-70 civarında olmasını ister.

Toprak istekleri

- Pırasalar nemli, besin maddesince zengin, tınlı-killi toprakları tercih ederler. Ağır topraklardan hoşlanmazlar.
- Topraktaki organik madde miktarının yüksek olması kaliteyi artırır.
- Toprak pH'sı 6.0-7.5 civarında olmalıdır. Asit bünyeli topraklardan kaçınılmalıdır.

Yetiştirme tekniği

- Doğrudan tohum ekimi ile veya fide ile üretim olmak üzere 2 yöntemle yetiştirilebilir.
- Fide ile üretim tercih edilmektedir.
- Fideler çıplak köklü veya topraklı olabilir. Bloklarda 2-3 fide birarada bulunur.
- Fide yetiştirme dönemi 8-12 haftadır.
- Fide yetiştiriciliği için soğuk yastıklar veya ısıtmasız seralar tercih edilebilir.
- Fide yetiştiriciliğinde m²'ye 3-5 g tohum kullanılır.
- Ekimden sonraki ilk 3 haftada sıcaklığın 18⁰C, daha sonra 14⁰C olması fide gelişimi için gereklidir.
- Fidelerin dikimden önce 10⁰C'de 1-2 hafta pişkinleştirilmesi gerekir.
- Dikimde 3-3.5 cm kalınlığa gelmiş fideler kullanılmalıdır. Dikimin gecikmesi durumunda 5-6 mm çapındaki fideler kullanılmalıdır.
- Erkenci ürün istendiğinde kalın fidelerin tercih edilmesi gerekir.
- Dikim öncesi kök ve yaprak budaması yapılması verimi bir miktar etkilese de geniş alanlarda yapılan üretimde uygulanması ekonomik olmamaktadır.

Dikim

- Dikim düze tek veya masuralara çift sıra halinde yapılabilir.
- Dikim aralıkları 30-40 x 10-15 cm'dir.
- Dikim sıklığı arttıkça pazarlanamaz ürün miktarı artar.
- Normalde 40 bitki/m² uygundur. İri pırasalar elde etmek için m²'de 20-25 bitki olması uygundur.
- Dikim, ülkemizde iç bölgelerde Haziran sonu-Temmuz başında yapılır. Kışları ılık geçen yerlerde Eylül-Ekim aylarında yapılır.

Gübreleme

- Organik gübre olarak olgunlaştırılmış gübre kullanılmalıdır.
- Soğan gibi, bir önceki ürün için kullanılan gübreden yararlanabilir.
- Pırasa ticaret gübresi olarak 15-20 kg/da N, 5-10 kg/da P₂O₅, 10-15 kg K₂O, 6-8 kg CaO ve 1.5-2.0 kg/da MgO verilmesi uygundur.
- N'lu gübrelerin 3 parti halinde verilmesi uygundur.

Sulama

- Pırasa nemden hoşlanır.
- Yetiştiricilik sırasında bitki su sıkıntısı yaşamamalıdır.

Pırasa yetiştiriciliğinde karşılaşılan ana sorunlar

- Bitkiler arasında gelişme yönünden farklılıkların bulunması
- Pırasalar arasında bitki ağırlığı yönünden farklılığın % 50-70 arasında olması, verimde % 25 oranında azalmaya neden olmaktadır.

Nedenleri:

- Ekim zamanı
- Ekim derinliđi
- Tohum iriliđi
- Çıkışın düzgün olmaması
- Bitki yoğunluđu
- Fide büyüklüđu

özüm yolları:

- Üretimde çimlenme oranı yüksek, iyi bir çeşidin tohumlarını kullanmak
- Dikimde bir örnek fide kullanmak

Hasat

- Hasat Pazar durumuna göre 1 veya 2 kerede yapılır.
- Pırasada hasat olgunluğu Pazar isteklerine göre ayarlanır.
- Hasat kriteri olarak yalancı gövde çapı dikkate alınır. Pırasa gövdesi 1.5-2.5 cm çapa ulaştığında hasat yapılır.
- Hasat edilen pırasalar 10-15 kg'lık demetler haline getirilerek pazara sunulur.
- Son yıllarda sert yapraklar kesilip, pırasalar temizlendikten sonra, 20 cm uzunlukta kesilip paketlenerek pazara sunulmaktadır.

Muhafaza

- Pırasalar ılıman kışlara sahip olan Akdeniz ve Ege Bölgesinde kışı tarlada geçirirler (1-4 ay).
- İç bölgelerimizde pırasalar söküldükten sonra toprağa gömülerek muhafaza edilir. Hasat sonrası kayıplar fazladır.
- Pırasanın soğukta muhafaza edilmesi istendiğinde 0-1⁰C sıcaklık ve % 90-95 ON'de 2-3 ay muhafaza edilebilir.